

N:o 6.

Ank. till Riksd. Kansli den 20 Mars 1874, kl. 12 midd.

Konstitutions-Utskottets Utlåtande, i anledning af Friherre von Schulzenheims motion om ändring af 6 § Regeringsformen.

I ofvanberörda, inom Andra Kammaren väckta och till Utskottet remitterade motion (N:o 112) har motionären förmålt, bland annat: *att*, då jordbruket utan tvifvel vore Sveriges förnämsta och viktigaste näring samt med skäl förtjenade benämningen af landets modernäring, det måste förefalla besynnerligt, att lagstiftaren hittills icke ansett det tillbörligt och nödvändigt, att denna näring, på hvars välbefinnande nationens existens väl ytterst berodde, vid Konungens rådsbord representerades af en rådgifvare, som hade det speciela uppdraget att med sammanförande af alla de ärenden, hvilka med jordbruket ägde närmare sammanhang, föra dess talan vid rådsbordet och inför Konungen; *att* de ärenden, som närmast rörde jordbruket, för närvarande handlades af skiljda departement; hvar-till komme, att det departement, som på sin lott erhållit största delen af dessa ärenden, derjemte bekommit så många andra heterogena ämnen till samtidig vård, att man icke med någon billighet och äfven under förutsättning af den utmärktaste förmåga hos Departements-chefen kunde fordra, att han skulle besitta insigt i dem alla; *att* jordbruket följaktligen både behöfde och borde anses hafva rätt att fordra ett särskildt departement för sig och dermed närmast sammanhängande ärenden; *samt att* genom förändringen af en konsultativ statsrådsplats till Departements-chefsp plats den nya anordningen icke borde möta särdeles svårighet eller kostnader.

I öfverensstämmelse härmed och då motionären för öfrigt ansett erforderligt, att en af Statsrådets ledamöter hade uppdrag att vara konseljpresident så väl vid ärendenas beredning inom Statsrådet, som isynnerhet för de fall, att regenten tillfälligt, af sjukdom eller vistande i brödrariket, vore hindrad att med Statsrådet sammanträda, har motionären föreslagit, att 6 § Regeringsformen måtte erhålla följande förändrade lydelse:

»Af Statsrådets ledamöter, *hvaraf en af Konungen förordnas till ordförande i Statsrådet*, skola *åtta* vara chefer, hvar för sitt departement, nemligen:

En för Justitie-departementet;

En för Utrikes-departementet;

En chef och föredragande Statsråd för Landtförsvars-departementet, hvilken tillika vore Konungens rådgifvare i kommandomål för arméen;

En för Sjöförsvars-departementet, hvilken tillika vore Konungens rådgifvare i kommandomål för flottan;

En för Civil-departementet;

En för *Departementet för jordbruket och kommunikationerna*;

En för Finans-departementet;

En för Ecklesiastik-departementet.

Den närmare fördelningen af ärendena, Departementen emellan, bestämmes af Konungen genom en särskildt utfärdad, offentlig kungjord stadga. *Af de två* Statsråden utan Departement *bör en* hafva förvaltat civil beställning».

Redan länge har erfarits behovet af en tillökning i de civila statsdepartementens af grundlagen bestämda antal. Den förändrade form, som vid 1840 års riksdag gafs åt Statsrådets sammansättning och verksamhet, visade sig nemligen snart vara af natur att taga ett mera ansträngande och ansvarsfullt arbete i anspråk af de nya Departementscheferne, än man kräft af de embetsmän, hvilka det före Departementalstyrelsens införande tillkom att bereda och inför Konungen föredraga regeringsärendena; ty under det desse senare embetsmän eller statssekreterarne hvar för sig föredrogo i Statsrådet de dem anförtrodda ärenden utan skyldighet eller ens rättighet att öfvervara hvarandras föredragning, gjordes det år 1840 till regel, att Departementscheferne skulle närvara vid alla ärendens behandling i Statsrådet med förpligtelse att yttra sina meningar och under ansvarighet för rådslagen med afseende

å icke blott de ärenden, som tillhörde hvars och ens eget departement, utan ock sådane, som lydde under de öfrige. Denna skyldighet och detta ansvar gjorde det för föredraganden nödigt att vid sidan af den beredning, han måst egna de mål, hvilka tillhörde hans egen förvaltningsgren, inhemta kännedom om de ärenden, som af andra Departementschefer föredrogos.

Man kan ock ganska snart efter förändringens genomförande skönja spår till fruktan, att bördan skulle blifva Departementscheferne för tung, samt till försök att åvägabringa en väl behöflig lindring i densamma; och sedan förslag, åsyftande att afskilja en del ärenden från regeringens omedelbara handläggning och förlägga deras behandling till andra myndigheter blifvit framställda, men icke vunnit Riksdagens bifall, aflät Kongl. Maj:t den 6 Oktober 1857 nådig proposition till Rikets Ständer om *inrättande af ett nytt departement för allmänna arbeten och kommunikationsanstalter*. I denna proposition anfördes, hurusom det med befolkningens tillväxt samt jordbrukets, handelns och andra näringars framsteg allt mer tilltagande behofvet af förbättrade och utvidgade kommunikationsanstalter rigtat Kongl. Maj:ts uppmärksamhet på vigten deraf, att åt denna gren af statsförvaltningen gäfves större enhet, än som under dåvarande förhållanden kunde påräknas. Ej allenast vetenskapliga, statistiska och tekniska insigter i förening med en vidsträckt ekonomisk omtanka, utan äfven mångfaldiga förvaltningsbestyr toges i anspråk vid de företag, hvilka afsåge kommunikationernas befrämjande vare sig till lands eller i våra talrika sjöar och vattendrag. Detsamma gällde äfven om öfriga arbeten, som för landets uppodling eller andra industriela ändamål till allmänt gagn verkställdes antingen af staten eller med understöd af statsmedel samt under offentlig uppsigt och kontroll; och ju mera omfånget af dylika allmänna arbeten vidgades, desto angelägnare måste det vara, att alla frågor, som på dem hade afseende, blefve under en egen gemensam styrelse och ledning hänförde.

I memorial den 6 November 1857 förklarade Konstitutions-Utskottet sig icke hafva någon väsentlig anmärkning att framställa mot det föreslagna nya stats-departementets inrättande. Då Utskottet likväl icke gillade af Kongl. Maj:t tillika föreslagen tillökning i de s. k. konsultativa Statsrådets antal från tre till fyra, samt Utskottet icke ägde att annorledes än i dess helhet till- eller afstyrka den af Kongl. Maj:t föreslagna grundlagsändringen, såg Utskottet sig nödsakadt att afstyrka bifall till den nådiga propositionen; men i nytt memorial den 17 i samma månad framlade Utskottet sjelft ett förslag, som, med uteslutande af den ifrågasatta tillökningen i de konsultativa Statsrådets antal, endast upptog

det af Kongl. Maj:t föreslagna departementet samt bestämde Statsrådets antal till elfva; och såsom motiv för inrättandet af ett sådant departement anförde Utskottet, »att föredraganden för Civil-departementet, befriad från handläggningen af alla ärenden rörande skjutsväsendet, gästgifverier, allmänna vägar, broar, färjor, kanaler och andra kommunikationsanstalter samt rörande de allmänna arbeten, som afsåge industriens befrämjande, sålunda skulle komma i tillfälle att åt den viktigaste af landets näringar, landtbruket, med hvad dertill hörde, såsom Landtbruksakademien och landtbruksläroverken, agronomerne, djurförädlingsinrättningarne, landtmäteriet, skiftesverket och afvittringarne, hemmansklyfnings- och jordafsöndrings-ärenden, skogshushållning, m. m., egna all den^a trägna omsorg, som denna näringsgrens stora betydighet och dess allmänna befrämjande till ett med dess höjd i andra länder jemförligt skick onekligen påkallade».

Begge dessa förslag, så väl Kongl. Maj:ts, som Konstitutions-Utskottets, antogos att hvila till 1859 års riksdag, då Kongl. Maj:ts proposition godkändes af Adeln och Presteståndet, men afslogs af Borgare- och Bondestånden, samt Utskottets förslag blef af Adeln och Borgareståndet antaget, af Bondeståndet förkastadt, hufvudsakligen — att döma efter den i Ståndet förda diskussion — emedan det ifrågasatta nya departementet icke jemväl omfattade landtbruket, och slutligen af Presteståndet lagdt till handlingarne sedan Bondeståndets derförut fattade beslut blifvit i Presteståndet känt.

Frågan om tillökning i de civila departementens antal hade således för den gången fallit, men upptogs snart ånyo. Sedan nemligen det särskilda Utskott, som 1867 års Riksdag tillsatt rörande jordbrukets finansiella angelägenheter, hemställt i sjuttonde punkten af sitt den 27 April 1867 afgifna utlåtande, att alla jordbruket rörande angelägenheter måtte sammanföras under ett enda departement, vare sig genom organiserande af ett särskildt stats-departement för jordbruket eller genom upprättande af en centralmyndighet för dessa angelägenheter under chefen för Civil-departementet, blef af Kongl. Maj:t till 1868 års Riksdag ny proposition aflåten om inrättande af ett nytt stats-departement. Till stöd härför åberopades, att synnerligen Civil- och Ecklesiastik-departementen blifvit betungade med handläggning af ärenden, hvilka i anseende till så väl det stora antalet, som den olikartade beskaffenheten, icke utan stor svårighet kunnat af dem behörigen medhinnas; att Ecklesiastik-departementet dessutom icke blott vore ett embetsverk, som hade att handlägga dit inkomna mål, utan ock utvecklat sig till en verklig läroverksstyrelse, hvars personliga beröring med läroverken fordrade icke

mycket mindre tid, än de inkomna målens handläggning; att från detta departement väl kunde lämpligen skiljas befattningen med medicinal-, veterinär- och fattigvårds-ärendena; men att Civil-departementet så mycket mindre skulle kunna öfvertaga dessa ärenden, som detsamma ty förutan hade stort behof af lättnad samt dess göromål skulle ännu mera förökas om, på sätt Riksdagen ifrågasatt, Kommers-kollegium indroges och dithörande ärenden till större eller mindre del komme att mera omedelbart hänskjutas till vederbörande stats-departement. Med afseende härå och då en ändamålsenlig vård om jordbruket, handeln och de öfriga näringarne samt allmänna arbeten skulle befrämjas derigenom, att dithörande regeringsärenden sammanfördes under ett för dem gemensamt afsedt departement, inom hvilket för desammas handläggning nödig sakkunskap kunde räknas, föreslog alltså Kongl. Maj:t en sådan ändring af 6 § Regeringsformen, att af Statsrådets ledamöter åtta skulle vara chefer, hvar för sitt departement, och att bland desse en skulle vara chef för *Departementet för näringar och allmänna arbeten*.

Samtidigt väckte jemväl Friherre von Schulzenheim förslag om inrättande af ett nytt statsdepartement, men ville till detsamma hänvisa endast jordbruksnäringen och kommunikationsväsendet.

Konstitutions-Utskottet, som i utlåtande den 9 April 1868 lifligt behjertade nödvändigheten att snart vidtaga sådana mått och steg, genom hvilka departements-cheferne vunne någon lättnad från det detaljarbete, hvarmed de under dåvarande förhållanden betungades, ansåg likväl, att alla bestämmelser om departementens antal och namn borde ur grundlagarne försvinna; hvarföre Utskottet, med hemställan om afslag å så väl Kongl. Maj:ts proposition, som Friherre von Schulzenheims motion, i stället föreslog en sådan ändring af 6 § Regeringsformen, att för de särskilda förvaltningsgrenarne skulle finnas stats-departement till det antal, som bestämdes genom en af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad lag, samt att Konungen ägde bland Statsrådets ledamöter utnämna departementschefer, hvilka vore föredragande hvar och en för sitt departement.

Med detta förslag var likväl ingen af Riksdagens begge Kamrar nöjd. Andra Kamraren återförvisade ärendet till Konstitutions-Utskottet; hvaremot Första Kamraren afslog samtliga ändringsförslagen; utvisande dock det dervid förda diskussionsprotokoll, att bifall vägrades till Kongl. Maj:ts proposition först sedan dåvarande Justitie-statsministern uttryckligen förklarar sig afstå från att yrka propositionens antagande att hvila till nästföljande riksdag: detta med afseende å, bland annat, olämpligheten för Riksdagen, sedan kort förut ett särskildt Utskott blif-

vit tillsatt i anledning af väckt motion om åtgärders vidtagande till besparing i utgifterna för den civila administrationen samt med förslag till grunder för ett sådant ändamåls vinnande, att på förhand, innan resultatet af särskilda Utskottets verksamhet blifvit känt, binda händerna på sig vid den pröfning, som Riksdagen komme att egna åt Utskottets arbete.

Af denna redogörelse torde visa sig, att förevarande fråga varit omfattad med det största intresse af både Regering och Riksdag, ehuru enighet icke kunnat uppnås om ändamålsenligaste sättet för densammans afgörande. Ingen tvekan läser emellertid förefinnas derom, att icke Civil-, Finans- och Ecklesiastik-departementen för närvarande äro hvar för sig öfver höfvan betungade så väl till följd af dithörande ärendens mängd, som med afseende å ärendenas olikartade beskaffenhet. Ett sådant förhållande bör icke längre få fortfara. Både Regeringens anseende och de af Regeringens åtgärder beroende kunna deraf komma att lida. Om nemligen området för de särskilda afdelningarne inom förvaltningen är alltför stort, kan chefen svårligen hafva de insigter uti och det intresse för alla inom området liggande förvaltningsgrenar, som af en chef fordras. Han kan följaktligen ej heller själf följa samtliga de under honom lydande institutioner inom landet i deras verksamhet och utveckling eller bereda sig kännedom om hvad i andra länder till likartade inrättingars förbättring sker, utan måste i vissa delar af förvaltningen mer än önskligt kan vara bero af underordnade myndigheter. På ett lagom stort omfång för hvarje departement ligger derföre stor vigt fråu synpunkten af det allmänna bästa; och så väl med hänsigt härtill, som på grund af de redan förut till stöd för ett nytt stats-departements inrättande anförde skäl anser Utskottet af behofvet påkalladt, att ofvannämnde tre departement varda i fyra fördelade.

En dylik fördelning kan likväl företagas utan att derigenom departementens nuvarande antal behöfver ökas. Redan år 1868 i sitt då afgifna, här ofvan omförmälda utlåtande anmärkte Utskottet, att sjöförsvaret, som alltmer inskränkts till personal och materiel samt närmat sig till att utgöra blott en förstärkning af landtförsvaret, borde kunna med detta senare förenas under en gemensam chef, såsom förhållandet då var i Österrike och Preussen. Denna åsigt, hvilken under diskussionen öfver Utskottets utlåtande biträdtes af ledamöter i begge Kamrarne vidhåller Utskottet ännu; och torde närvarande tidpunkt vara desto lämpligare för sammanslagningen af de begge krigsdepartementen till ett, som en omorganisation af försvarsväsendet efter all sannolikhet förestår och det vore af stor nytta om dervid landt- och sjöförsvaret komme att efter en gemensam plan ordnas.

Utskottet har visserligen icke förbisett, att de af Utskottet nu förordade förändringar synnerligen ingripa i Regeringens egen verksamhet och således måhända bort förutsätta ett förslag derom från Regeringens sida. I afseende på det förstnämnda af de ifrågasatta nya Departementen, hvilket, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts proposition af år 1868, lämpligast torde böra omfatta näringarne och de allmänna arbetena, anser Utskottet likväl ingen sådan betänklighet föreligga. I de uttalanden af Chefen och föredragande Statsrådet för Civil-departementet, som ägt rum dels inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet den 28 November 1873 rörande Kommers-kollegium (se Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till nu pågående Riksdag angående statsverkets tillstånd och behof, Bil. N:o 5 b. pp. 23—25), dels ock i Första Kammaren den 24 sistlidne Januari (se Kammarens tryckta protokoll pp. 49—50) ligger nemligen, enligt Utskottets förmenande, ett otvetydigt bevis, att från Regeringens sida ett dylikt Departement fortfarande önskas, ehuru Regeringen, då de begge förut derom framställda förslagen blifvit af Representationen förkastade, icke velat för tredje gången utsätta sig för Riksdagens afslag. Hvad åter det föreslagna gemensamma Krigs-departementet beträffar, har hos Utskottet, med den kännedom Utskottet eger om göromålen i de nuvarande Landt- och Sjöförsvars-departementen, icke den ringaste farhåga uppkommit, att vidden och beskaffenheten af samma göromål kunna lägga hinder i vägen för den ifrågasatta sammanslagningen, helst sedan den grundsats i fråga om arbetssättet i Konungens Kansli blifvit till fullo genomförd, att Departementen efter de särskilda hufvudgrupperna af ärenden indelas i erforderligt antal byråer, hvilkas chefer med biträde af underlydande tjänstemän underkasta ärendena en grundlig förberedande detaljbehandling; och vid sådant förhållande har Utskottet desto mindre kunnat hysa någon fruktan för att Regeringen, derest Riksdagen gillar Utskottets förslag, skulle hafva något att deremot invända, som det nya Krigs-departementet icke kan träda i verksamhet förr än år 1877 och följaktligen god tid förefinnes till vidtagande af de förberedande åtgärder, som kunna vara af nöden.

Genom den af Utskottet nu föreslagna förändringen skulle den stora fördel vinnas, att ett länge känt och erkänt behof af ett särskildt Departement för näringarne och de allmänna arbetena blefve fylldt, men att, detta oaktadt, Departementens antal icke behöfde ökas. På befrielsen från en sådan tillökning lägger Utskottet för sin del af både politiska och finansiella skäl stor vikt. Man finner också huru annorstädes antalet af Departementschefer hållits vid den lägsta möjliga siffra, så att det endast i länder med högst betydligt större folkmängd och utveckling, än

vårt, öfverstiger det hos oss nu befintliga, och det lærer icke kunna med fog påstås, att våra förhållanden fordra för ärendenas ändamålsenliga gång ett större antal Departements-chefer, än som i andra länder anses af nöden.

Utskottet, som med afseende å det resultat, hvartill Utskottet vid ofvan upptagna pröfning kommit, icke anser skäl förefinnas att tillstyrka den af motionären föreslagna nedsättning i antalet af de konsultativa Statsråden, har vidare att yttra sig öfver den del af förevarande motion, som afser upphörande af den för Justitie- och Utrikes-statsministrarne nu stadgade högre värdighet samt tillerkännande af rätt för Konungen att nämna hvilken som helst af Statsrådets ledamöter till »ordförande i Statsrådet». Härvid får Utskottet till en början anmärka, dels att denna af motionären föreslagna benämning blifvit mindre lyckligt vald, då enligt våra grundlagar ingen annan än Konungen är Statsrådets ordförande, samt dels att Chefen för Utrikesdepartementet i alla händelser torde fortfarande böra benämnas *Minister* för utrikes ärendena, enär det icke lærer sakna all betydelse, att han kan tillägga sig denna titel vid den utrikes brevexlingen, och han dessutom, i olikhet med de öfrige departementscheferne, utöfvar verkliga minister-funktioner och innehar en särskild ställning såsom representant för begge de förenade rikena; men för öfrigt har Utskottet ingenting att erinra emot det egentliga syftet af motionen i förevarande del. Såsom bekant är, kan stadgandet om högre värdighet för Justitie-statsministern numera endast ur historisk grund förklaras. Det gamla Riksdrots-embetet, som af Gustaf III blifvit återupplifvadt, hölls ännu år 1809 besatt; och då man åt dess innehafvare, som tillika var främste ledamot af Högsta Domstolen och president i Svea Hofrätt, ville inrymma en plats i det nya Statsrådet, kunde detta ej ske med mindre, än att han der bibehöll den höga värdighet, hvartill hans fordna rang och innehafvande embeten berättigade honom. Af denna anledning och då Justitie-statsministern fortfarande intill år 1840 innehade den särskilda ställning i förhållande till Statsrådets öfriga ledamöter, att han tillika var ledamot af Högsta Domstolen, blef han beklädd med statsministers värdighet. Sedermera hafva likväl dessa förutsättningar för bibehållande af den högre värdigheten försvunnit; och då af flera skäl statsministersvärdigheten icke torde böra ur våra grundlagar helt och hållet borttagas, finner Utskottet det vara lämpligast att åt Konungen öfverlemnas att till Statsminister utse den af sina rådgifvare, hvilken han anser kunna med största fördel för ärendenas gång bekläda en dylik befattning, utan att dermed ett visst departement eller ens något departement behöfver vara förenadt. Det måste nemligen vid val af chef för Justitie-departementet

obestridligen

obestriddigen kunna medföra olägenhet, att denna befattning nödvändigt skall tillhöra innehafvaren af första platsen i Konungens råd. Man kan vara en utmärkt statsman, utan att äga den omfattande lagkunskap samt de djupare teoretiska och praktiska insigter, hvilka äro oundgängliga för den, som skall uppgöra eller granska förslag till allmänna lagbud; likasom tvärtom en person kan vara fullt kvalificerad såsom Chef för Justitie-departementet, men deremot sakna de egenskaper, hvilka på en statsministersplats fordras; och intet skäl torde vara för handen att bibehålla ett grundlagsstadgande, som kan föranleda dertill, att en person, som är den mest tjenlige till Chef för Justitie-departementet, icke kan i denna egenskap användas blott på den grund, att han icke är lämplig eller villig att såsom statsminister fungera.

Slutligen och då Utskottet till följd af de grundlagsändringar, här ofvan förordats, jemväl bort ifrågasätta förändring af 34 § Regeringsformen, har Utskottet ansett sig böra tillstyrka uteslutande af hvad i denna paragraf stadgas om statsrådsledamöternas rang. Man torde numera temligen allmänt vara ense derom, att dylika bestämmelser icke hafva sin plats i grundlag.

Öfriga af Utskottet tillstyrkta förändringar röra endast redaktionen och äro nödvändiga följder af dem, hvilka Utskottet ansett böra vidtagas i 5 och 6 §§ Regeringsformen.

Utskottet hemställer alltså:

- 1:o att Riksdagen, med anledning af Friherre von Schulzenheims motion i hvad den afser inrättande af ett särskildt departement för jordbruket och dermed närmast sammanhängande ärenden, måtte antaga att hvila till vidare grundlagsenlig behandling följande förändringar i

Regeringsformen.

§ 6.

Nuvarande lydelse:

Af Statsrådets ledamöter skola sju vara chefer, hvar för sitt departement, nemligen:

Justitie-statsministern för Justitie-departementet;

Bih. till Riksd. Prot. 1874. 3 Saml. 5 Häft.

Föreslagen lydelse:

Af Statsrådets ledamöter skola sju vara chefer, hvar för sitt departement, nemligen:

Justitie-statsministern för Justitie-departementet;

Statsministern för utrikes ärendena för Utrikes-departementet;

En chef och föredragande statsråd för *Landtförsvars*-departementet, hvilken tillika vare Konungens rådgifvare i kommando-mål för *arméén*;

En för sjöförsvarsdepartementet, hvilken tillika vare Konungens rådgifvare i kommando-mål för flottan;

En för Civil-departementet;

En för Finans-departementet; samt

En för Ecklesiastik-departementet.

Den närmare fördelningen af ärendena, departementen emellan, bestämmes af Konungen genom en särskildt utfärdad, offentligen kungjord stadga.

Bland de tre statsråden utan departement böra minst två hafva förvaltad civil beställning.

Statsministern för utrikes ärendena för Utrikes-departementet;

En chef och föredragande statsråd för *Krigs*-departementet, hvilken tillika vare Konungens rådgifvare i kommando-mål;

En för Civil-departementet;

En för Finans-departementet;

En för Ecklesiastik-departementet; samt

En för departementet för näringsar och allmänna arbeten.

Den närmare fördelningen af ärendena, departementen emellan, bestämmes af Konungen genom en särskildt utfärdad, offentligen kungjord stadga.

Bland de tre statsråden utan departement böra minst två hafva förvaltad civil beställning.

§ 15.

Kommando-mål, hvarmed förstås sådane, som Konungen, i egenskap af högste befälhafvare öfver krigsmakten till lands och sjös, omedelbarligen besörjer, må Konungen, då han sjelf förer riksstyrelsen, afgöra i närvaro af *den bland Krigsdepartementens chefer, till hvars departement ärendet hörer.* Honom åligge

Kommandomål, hvarmed förstås sådane, som Konungen, i egenskap af högste befälhafvare öfver krigsmakten till lands och sjös, omedelbarligen besörjer, må Konungen, då han sjelf förer riksstyrelsen, afgöra i närvaro af *chefen för krigsdepartementet.* Honom åligge — — — — —

2:o att Riksdagen, med anledning af Friherre von Schulzenheims motion i hvad den afser tillerkännande af rätt för Konungen att bland samtliga sina rådgifvare

utse Statsminister, måtte antaga att hvila till vidare grundlagsenlig behandling följande förändringar i

Regeringsformen.

§ 5.

Nuvarande lydelse:

Statsrådet skall bestå af tio ledamöter, *hvilka äge att alla der förekommande ärenden öfvervara*; ej må fader och son eller bröder på en gång vara ledamöter af Statsrådet.

Föreslagen lydelse:

Statsrådet skall bestå af tio ledamöter, *bland hvilka Konungen utnämne en Statsminister. Desse äga att alla i Statsrådet förekommande ärenden öfvervara*. Ej må fader och son eller bröder på en gång vara ledamöter af Statsrådet.

§ 6.

Af Statsrådets ledamöter skola sju vara chefer, hvar för sitt departement, nemligen:

Justitie-statsministern för Justitie-departementet;

Statsministern för utrikes ärendena, för Utrikes-departementet;

En *chef och föredragande statsråd* för Landtförsvars-departementet, hvilken tillika vare Konungens rådgifvare i kommando-mål för arméen;

En för Sjöförsvars-departementet, hvilken tillika vare Konungens rådgifvare i kommando-mål för flottan;

En för Civil-departementet;

En för Finans-departementet; samt

En för Ecklesiastik-departementet.

Den närmare fördelningen af ärendena, departementen emellan,

Af Statsrådets ledamöter skola sju vara chefer, hvar för sitt departement, nemligen:

Ministern för utrikes ärendena för Utrikes-departementet;

En *chef* för Justitie-departementet;

En för Landtförsvars-departementet, hvilken tillika vare Konungens rådgifvare i kommando-mål för arméen.

En för Sjöförsvars-departementet, hvilken tillika vare Konungens rådgifvare i kommando-mål för flottan.

En för Civil-departementet;

En för Finans-departementet; samt

En för Ecklesiastik-departementet.

Den närmare fördelningen af ärendena, departementen emellan,

bestämmas af Konungen genom en särskildt utfärdad, offentlig kungjord stadga.

Bland de tre statsråden utan departement böra minst två hafva förvaltad civil beställning.

bestämmas af Konungen genom en särskildt utfärdad, offentlig kungjord stadga.

Bland de tre statsråden utan departement böra minst två hafva förvaltad civil beställning.

§ 11.

Ministeriela mål, hvarmed förstås alla de, som angå rikets förhållande till främmande makter, må Konungen låta bereda och handhafva på det sätt, Honom lämpligast synes. *Statsministern* för utrikes ärendena tillhör att dessa mål inför Konungen föredraga och anmäla i närvaro af någon annan Statsrådets ledamot. Är *Statsministern* frånvarande — — — — —

Ministeriela mål, hvarmed förstås alla de, som angå rikets förhållande till främmande makter, må Konungen låta bereda och handhafva på det sätt, Honom lämpligast synes. *Ministern* för utrikes ärendena tillhör att dessa mål inför Konungen föredraga och anmäla i närvaro af någon annan Statsrådets ledamot. Är *Ministern* frånvarande — — — — —

§ 12.

Konungen äger att i afhandlingar och förbund med främmande makter ingå, sedan Han, enligt föregående paragraf, deröfver hört *Statsministern* för utrikes ärendena och någon annan tillkallad Statsrådets ledamot.

Konungen äger att i afhandlingar och förbund med främmande makter ingå, sedan Han, enligt föregående paragraf, deröfver hört *Ministern* för utrikes ärendena och någon annan tillkallad Statsrådets ledamot.

§ 26.

Då justitie-ärenden i Statsrådet föredragas, skola, jemte *Justitie-statsministern* och två *statsråd*, två af *Högsta Domstolens ledamöter* dem öfvervara, med den skyldighet att till protokollet sig yttra, som 9 § föreskrifver.

Då justitie-ärenden i Statsrådet föredragas, skola, jemte *chefen för Justitie-departementet* och två *andre ledamöter af Statsrådet*, två *Justitieråd* dem öfvervara, med den skyldighet att till protokollet sig yttra, som 9 § föreskrifver.

§ 32.

Sändebud hos främmande makter och tjänstemän vid beskickningarne nämne Konungen i *Statsministerns* för utrikes ärendena och någon annan tillkallad statsrådsledamots närvaro.

Sändebud hos främmande makter och tjänstemän vid beskickningarne nämne Konungen i *Ministerns* för utrikes ärendena och någon annan tillkallad statsrådsledamots närvaro.

§ 34.

Statsministrarne innehafve rikets högsta värdighet och statsråden den närmaste derintill. Statsminister eller statsråd må icke tillika annat embete utöfva, ej heller några inkomster deraf uppbära. Justitieråd må ej tillika annat embete innehafva eller utöfva.

Ledamot af Statsrådet må icke tillika annat embete utöfva, ej heller några inkomster deraf uppbära. Justitieråd må ej tillika annat embete innehafva eller utöfva.

Riksdags-ordningen.

§ 32.

Den, som blifvit till riksdagsman vald, skall första gången han efter valet till Riksdag sig inställer, inför *Justitie-statsministern*, eller den, Konungen i hans ställe förordnar, sin fullmakt till granskning uppvisa

Den, som blifvit till riksdagsman vald, skall första gången, han efter valet till Riksdag sig inställer, inför *Statsministern* eller den, Konungen i hans ställe förordnar, sin fullmakt till granskning uppvisa —

§ 33.

Så snart fullmakterne undergått den i mom. 1 af nästföregående paragraf föreskrifna granskning samt berättelse om förloppet dervid blifvit af *Justitie-statsministern*, eller den

Så snart fullmakterne undergått den i mom. 1 af nästföregående paragraf föreskrifna granskning samt berättelse om förloppet dervid blifvit af *Statsministern* eller den, i

i hans ställe förordnad är, meddelad Kamrarne, — — — — — hans ställe förordnad är, meddelad Kamrarne, — — — — —

§ 34.

Konungen låter offentlig kungöra den af Honom för Riksdags öppnande bestämda tid, som ej må utsättas senare än å femte söckendagen efter Riksdags början. På den tid skola riksdagsmännen, sedan Gudstjenst med dem hållen är, sammankomma på rikssalen, der Konungen eller, då Han så för godt finner, *någon af Statsministrarne* förer ordet. Vid detta tillfälle — — — — —

Konungen låter offentlig kungöra den af Honom för Riksdags öppnande bestämda tid, som ej må utsättas senare än å femte söckendagen efter Riksdags början. På den tid skola riksdagsmännen, sedan Gudstjenst med dem hållen är, sammankomma på rikssalen, der Konungen eller, då Han så för godt finner, *Statsministern eller annan statsrådsledamot* förer ordet. Vid detta tillfälle — — — — —

§ 36.

Vill Konungen — — — — —
— — — — — meddelas.
Då Riksdag — — — — —
— — — — — välönskningar.
Derefter uppläses riksdagsbeslutet; hvaruppå Konungen, Sjelf eller genom *någon af Statsministrarne*, förklarar Riksdagen vara afslutad.

Vill Konungen — — — — —
— — — — — meddelas.
Då Riksdag — — — — —
— — — — — välönskningar.
Derefter uppläses riksdagsbeslutet; hvaruppå Konungen, Sjelf eller genom *Statsministern eller annan Statsrådsledamot* förklarar Riksdagen vara afslutad.

Tryckfrihets-förordningen.

§ 1.

4:o. Utgifvare af dagblad eller periodiska skrifter anmäla sig, jemte titeln och tryckningsorten, hos *Justitie-statsministern*, som — — —

5:o. Privilegier å boktryckeri — — — — — mil.

4:o. Utgifvare af dagblad eller periodiska skrifter anmäla sig, jemte titeln och tryckningsorten, hos *Chefen för Justitie-departementet*, som — — — — —

5:o. Privilegier å boktryckeri — — — — — mil.

Då ett boktryckeri — — — —
— — — rätt.

Den ett nytt boktryckeri — —
— — — sagt är. I båda fallen
åligger det Konungens befallnings-
hafvande, sedan behörig anmälan
hos honom blifvit gjord, att genast
eller med först omgående post derom
underrätta *Justitie-statsministern*. An-
lägges — — —

8:o. Vid rättegångens början —
— — tillkännagifver. Angår rätte-
gången dagblad eller periodiskskrif-
ter, blifve utgifvarens namn af *Ju-
sttie-statsministern*, i följd af ofvan
föreskrifna anmälan, uppgifvet. Do-
maren — — —

Då ett boktryckeri — — — —
— — — rätt.

Den ett nytt boktryckeri — —
— — — sagt är. I båda fallen
åligger det Konungens befallnings-
hafvande, sedan behörig anmälan
hos honom blifvit gjord, att genast
eller med först omgående post derom
underrätta *Chefen för Justitie-depar-
tementet*. Anlägges — — — —

8:o. Vid rättegångens början —
— — tillkännagifver. Angår rätte-
gången dagblad eller periodiska skrif-
ter, blifve utgifvarens namn af *Che-
fen för Justitie-departementet*, i följd
af ofvan föreskrifna anmälan, upp-
gifvet. Domaren — — — —

§ 4.

I afseende på bevakningen — —
— — — gälla:

1:o. *Justitie-statsministern* skall
tillkomma att — — — — —
stadgas.

2:o. Till befrämjande af detta
ändamål vare härmed till ovägerlig
efterlefnad föreskrifvet, att i samma
stund, ej senare än en skrift till för-
säljning eller till spridande, på hvad
annat sätt som helst, utgifves, skall
ett exemplar aflemnas, i Stockholm
till *Justitie-statsministern* och i hvarje
annan ort till hans förordnade om-
bud. Boktryckare, som denna före-
skrift uraktlåter, böte hvarje gång
femtio riksdaler; och om han, utan
att vara försedd med *Justitie-stats-
ministerns* bevis — — — — — stad-
gadt är.

I afseende på bevakningen — —
— — — gälla:

1:o. *Chefen för Justitie-departe-
mentet* skall tillkomma att — — — —
— — — stadgas.

2:o. Till befrämjande af detta
ändamål vare härmed till ovägerlig
efterlefnad föreskrifvet, att i samma
stund, ej senare än en skrift till för-
säljning eller till spridande, på hvad
annat sätt som helst, utgifves, skall
ett exemplar aflemnas, i Stockholm
till *Chefen för Justitie-departementet*
och i hvarje annan ort till hans
förordnade ombud. Boktryckare, som
denna föreskrift uraktlåter, böte
hvarje gång femtio riksdaler, och
om han, utan att vara försedd med
Chefens för Justitie-departementet be-
vis — — — — — stadgadt är.

3:o. I alla de fall, der åtal, enligt 2 § 4 mom. samt 3 §, genom allmän åklagare anställas, äge *Justitie-statsministern* eller *dess* ombud rättighet att, då han det nödigt pröfvar, en skrift med qvarstad belägga låta, hvilken sist inom åtta dagars förlopp verkställes. Börande en månad efter den dag, då i landsort qvarstaden lagd blifvit, *Justitie-statsministern* meddela ombudet sitt gillande eller upphäfvande deraf. Är uti hufvudstaden qvarstad ej inom åtta dagars förlopp lagd, eller i landsorterne *Justitie-statsministerns* gillande ej inom ofvanskrifne en månads förlopp ankommet, må qvarstad ej, utan efter laga domstols och tryckfrihets-komiténs yttrande, gälla. Men vid alla de tillfällen, då *Justitie-statsministern* anser förbrytelser emot denne lag sig yppa, och så ofta ej målet hör, vare sig såsom blott ordningsmål, under hans egen pröfning, eller, vid personliga förolämpanden, till den oförrättades enskilda beifrande, åligge *Justitie-statsministern*, antingen — — — —

4:o. Till ordningsmål räknas, om, vid tryckeris anläggande, uraktlåtes hvad 1 § 5 mom. derom stadgar, eller om boktryckare underlåter att, enligt 1 § 10 mom., å skriften utsätta sitt namn, tryckningsorten och årtalet, eller om han en hos honom tryckt skrift till *Justitie-statsministern* eller *dess* ombud inom utsatt tid icke aflemnar eller om, emot 1 § 12 mom.,

3:o. I alla de fall, der åtal, enligt 2 § 4 mom. samt 3 §, genom allmän åklagare anställas, äge *Chefen för Justitie-departementet* eller *hans* ombud rättighet att, då han det nödigt pröfvar, en skrift med qvarstad belägga låta, hvilken sist inom åtta dagars förlopp verkställes. Börande en månad efter den dag, då i landsort qvarstaden lagd blifvit, *Chefen för Justitie-departementet* meddela ombudet sitt gillande eller upphäfvande deraf. Är uti hufvudstaden qvarstad ej inom åtta dagars förlopp lagd, eller i landsorterne *Chefens för Justitie-departementet* gillande ej inom ofvanskrifne en månads förlopp ankommet, må qvarstad ej, utan efter laga domstols och tryckfrihetskomiténs yttrande, gälla. Men vid alla de tillfällen, då *Chefen för Justitie-departementet* anser förbrytelser emot denne lag sig yppa och så ofta målet ej hör, vare sig, såsom blott ordningsmål, under hans egen pröfning, eller, vid personliga förolämpanden, till den oförrättades enskilda beifrande, åligge *Chefen för Justitie-departementet*, antingen — — — —

4:o. Till ordningsmål räknas, om, vid tryckeris anläggande, uraktlåtes hvad 1 § 5 mom. derom stadgar, eller om boktryckare underlåter att, enligt 1 § 10 mom., å skriften utsätta sitt namn, tryckningsorten och årtalet, eller om han en hos honom tryckt skrift till *Chefen för Justitie-departementet* eller *hans* ombud inom utsatt tid icke aflemnar eller om,

tryckta skrifter, hvarå boktryckarenamn, tryckningsort eller årtal ej äro utsatte, för yttras. I desse fall äge *Justitie-statsministern* att, i öfverensstämmelse med hvad denne lag stadgar, den brottslige genast plikt-fälla; denne likväl obetaget att, der han sig så befogad finner, hos Konungen, i dess *Justitie-revisions-expedition*, underdåniga besvär anföra, i Stockholm inom femtonde dagen och i landsorterna inom en månad sedan han af *Justitie-statsministerns* utslag bevisligen del undfått. För öfrigt äro ordningsmål ej andra, än sådana ekonomiska, som, enligt något framdeles tillgörande boktryckeri- och bokhandelsreglemente, till *Justitie-statsministerns* pröfning kunna höra och till rubbning af något stadgande i denne lag icke leda.

5:o. Så snart någon förbrytelse emot denne lag blifvit af *Justitie-statsministern* hos *Justitiekanslern* anmäld — — — —

6:o. Sedan sex månader förlupit efter det en skrift till *Justitie-statsministern* eller — — — — förolämpad. Är någon skrift med qvarstad belagd, då skall åtal ske å skriften, inom åtta dagar i hufvudstaden och i orterna åtta dagar efter det *Justitie-statsministerns* gillande af qvarstaden blifvit kunnigt; i annat fall upphöre qvarstaden och vare skriftens försäljning obehindrad.

emot 1 § 12 mom., tryckta skrifter, hvarå boktryckarenamn, tryckningsort eller årtal ej äro utsatte, för yttras. I desse fall äge *Chefen för Justitie-departementet* att, i öfverensstämmelse med hvad denne lag stadgar, den brottslige genast plikt-fälla; denne likväl obetaget att, der han sig så befogad finner, hos Konungen, i Dess *Justitie-revisions-expedition*, underdåniga besvär anföra, i Stockholm inom femtonde dagen och i landsorterna inom en månad sedan han af *Chefens för Justitie-departementet* utslag bevisligen del undfått. För öfrigt äro ordningsmål ej andra, än sådana ekonomiska, som, enligt något framdeles tillgörande boktryckeri- och bokhandelsreglemente, till *Chefens för Justitie-departementet* pröfning kunna höra och till rubbning af något stadgande i denne lag icke leda.

5:o. Så snart någon förbrytelse mot denne lag blifvit af *Chefen för Justitie-departementet* hos *Justitiekanslern* anmäld — — — —

6:o. Sedan sex månader förlupit efter det en skrift till *Chefen för Justitie-departementet* eller — — — — förolämpad. Är någon skrift med qvarstad belagd, då skall åtal ske å skriften, inom åtta dagar i hufvudstaden och i orterna åtta dagar efter det *Chefens för Justitie-departementet* gillande af qvarstaden blifvit kunnigt. I annat fall upphöre qvarstaden och vare skriftens försäljning obehindrad.

10:o. I afseende på försäljning och utspridande af utifrån inkomna skrifter på svenska språket, äge *Justitie-statsministern* lika rättigheter

11:o. Finner *Justitie-statsministern* att — — — förblifva. Till den ändan åligge hvar och en, som bokhandel idkar, att till *Justitie-statsministern* eller hans ombud inlemna förteckning på inkomna utländska skrifter. Skulle å någon sådan qvarstad läggas, inhemte *Justitie-statsministern* i underdånighet — — —

10:o. I afseende på försäljning och utspridande af utifrån inkomna skrifter på svenska språket, äge *Chefen för Justitie-departementet* lika rättigheter — — —

11:o. Finner *Chefen för Justitie-departementet* att — — — förblifva. Till den ändan åligge hvar och en, som bokhandel idkar, att till *Chefen för Justitie-departementet* eller hans ombud inlemna förteckning på inkomna utländska skrifter. Skulle å någon sådan qvarstad läggas, inhemte *Chefen för Justitie-departementet* i underdånighet — — —

§ 5.

8:o. Finner *Justitie-statsministern* eller *dess* ombud sig befogad — — — trefaldt författas, hvaraf den ena tillställes *Justitie-statsministern* eller hans ombud, den andra magistraten och den tredje boktryckaren. Magistraten vare pliktig — — — embetets förlust. *Justitie-statsministern* eller *dess* ombud äge ej makt att — — — anstalt foga; men icke må han om någon sådan föregående qvarstad, som här framförenämndt är, förordna utan *Justitie-statsministerns* eller hans ombuds hörande och tillstyrkande. Är målet till laga domstol kommet och qvarstad der af aktor yrkad, bör domstolen sig deröfver, inom åtta dagar, utlåta, men likväl, derest det utan tidsutdrägt ske kan, *Justitie-statsministerns* eller *dess* ombuds utlåtande inhemtas. Afslås qvarstads-

8:o. Finner *Chefen för Justitie-departementet* eller *hans* ombud sig befogad — — — trefaldt författas, hvaraf den ena tillställes *Chefen för Justitie-departementet* eller hans ombud, den andra magistraten och den tredje boktryckaren. Magistraten vare pliktig — — — embetets förlust. *Chefen för Justitie-departementet* eller *hans* ombud äge ej makt att — — — anstalt foga; men icke må han om någon sådan föregående qvarstad, som här framförenämndt är, förordna utan *Chefens för Justitie-departementet* eller hans ombuds hörande och tillstyrkande. Är målet till laga domstol kommet och qvarstad der af aktor yrkad, bör domstolen sig deröfver, inom åtta dagar, utlåta, men likväl, derest det utan tidsutdrägt ske kan, *Chefens för Justitie-*

påståendet, ¹fortfares ändock med rättegången; men om påståendet gillas, och har *Justitie-statsministern* eller hans ombud sådant tillstyrkt

departementet eller hans ombuds utlåtande inhämtas. Afslås qvarstadspåståendet, fortfares ändock med rättegången; men om påståendet gillas, och har *Chefen för Justitiedepartementet* eller hans ombud sådant tillstyrkt

11:o Angripas uti af trycket — — — — allmän lag föreskrifva; dock må underdomaren, vid sådana enskilda skrifter, utan inhemtadt utlåtande af *Justitie-statsministern* eller hans ombud, qvarstadsfrågor upptaga

11:o. Angripas uti af trycket — — — — allmän lag föreskrifva; dock må underdomaren, vid sådana enskilda tvister, utan inhemtadt utlåtande af *Chefen för Justitiedepartementet* eller hans ombud, qvarstadsfrågor upptaga

12:o. I frågor om qvarstad — — — — med qvarstad belagd eller i det fall, att skriften ej blifvit, enligt 4 § 2 mom., till *Justitie-statsministern* eller *dess* ombud inlemnad.

12:o. I frågor om qvarstad — — — — med qvarstad belagd eller i det fall, att skriften ej blifvit, enligt 4 § 2 mom., till *Chefen för Justitiedepartementet* eller hans ombud inlemnad.

13:o. Varder någon af trycket — — — — andra makter, ege Konungen att derom, efter sakens och omständigheternas beskaffenhet, i nåder förordna samt, om Han så nödigt pröfvar, om skriftens seqvestrerande och indragning genom *Dess Justitie-statsminister* eller *Justitiekansler*, såväl hos boktryckare som försäljare eller andra utspridare, låta föranstalta

13:o. Varder någon af trycket — — — — andra makter, äge Konungen att derom, efter sakens och omständigheternas beskaffenhet, i nåder förordna samt, om Han så nödigt pröfvar, om skriftens seqvestrerande och indragning genom *Chefen för Justitiedepartementet* eller *Justitiekanslern*, såväl hos boktryckare som försäljare eller andra utspridare, låta föranstalta

Anm. I det fall, att såväl det under nästförestående moment, som det härofvän under mom. 1 upptagna förslag till förändring i 6 § Regeringsformen varder af Riksdagen antaget, kommer nämnde § att erhålla följande förändrade lydelse:

Af Statsrådets ledamöter skolasju vara chefer, hvar för sitt departement, nemligen:

Ministern för utrikes ärendena
för Utrikes-departementet;

En chef för Justitie-departementet;

En för *Krigs*-departementet, hvilken tillika vare Konungens rådgifvare i kommandomål;

En för Civil-departementet;

En för Finans-departementet;

En för Ecklesiastik-departementet; *samt*

En för departementet för näringar och allmänna arbeten.

Den närmare fördelningen af ärendena, departementen emellan, bestämmes af Konungen genom en särskildt utfärdad, offentligen kungjord stadga.

Bland de tre statsråden utan departement böra minst två hafva förvaltad civil beställning.

Stockholm den 20 Mars 1874.

Å Utskottets vägnar:

TH. MUNCK AF ROSENSCHÖLD.

Reservationer:

af Herr *Munck af Rosenschöld*: »Den fråga, som utgör föremål för Utskottets förevarande utlåtande, omorganisation af Statsrådet, kan, enligt min tanke, icke på ett tillfredsställande sätt lösas, utan att man dervid fäster sin uppmärksamhet på organisationen af embetsverken i all-

mänhet. Yrkanden på förändringar af dessa hafva tid efter annan framstälts, på senare tiden med ökad ifver, och torde i vissa fall ej sakna skäl, ehuru jag tror, att man i allmänhet icke gjort sig full reda för hvori feLEN bestå och huru förändringarne böra verkställas. Länder med utveckladt kommunalväsende behöfva jernförelsevis få embetsmän, och otvifvelaktigt skulle vår embetsmannakorps kunna i betydlig mån inskränkas, om kommunerna öfvertogo och genom sina förtroendemän bestredo de åligganden, som lämpligen kunde å dem från statens tjenstemän öfverflyttas. I allmänhet synes det mig, att man i denna fråga vill börja i oriktig ordning. Om man icke ändrar de författningar, embetsmännen hafva att tillämpa, skall man vid sina omorganisationer endast återfå samma sak under en förändrad form. Om deremot vår invecklade ekonomiska lagstiftning förenklades, och andra förändringar i lagarne vidtogos, genom borttagande af stadganden, som utan nytta betunga arbetet för embetsmännen, skulle desses antal otvifvelaktigt kunna minskas och en omorganisation af embetsverken ej möta synnerliga hinder. Motionären har nu föreslagit, att, med oförändrade förhållanden i öfrigt, omorganisationen skulle börja inom sjelfva Statsrådet. Redan af ofvan antydda skäl finner jag tidpunkten för förslaget ej väl vald; och den är det ändå mindre, då man ihågkommer, dels att nyss en förändring inom Stats-departementens expeditioner egt rum genom inrättande af särskilda byråer, derigenom arbetet för departementscheferne utan tvifvel kommer att underlättas, dels ock att förslag blifvit af Kongl. Maj:t till Riksdagen framställt att befria departementscheferne från handläggning af åtskilliga besvärsmål. Medgifvas måste dock, att, oaktadt den lindring i arbetet, som härigenom kan vinnas, chefen för Civil-departementet fortfarande kommer att vara öfverhopad af allt för trägna göromål. Lika med Utskottet tror jag dock icke, att hjälpmedlet häremot bör sökas uti inrättande af ett nytt Stats-departement, utan fast hellre i en omflyttning af ärenden inom de redan befintliga. Deremot vågar jag icke, såsom Utskottet, söka vinna målet genom att föreslå de båda Krigs-departementens sammanslagning till ett, helst omorganisation af såväl landt- som sjöförsvaret nu pågår. Ärendenas mängd i Landtförsvars-departementet läser dessutom redan vara så stor, att sammanslagningen äfven af detta skäl ej är lämplig. Begagnande af den rätt, Kongl. Maj:t enligt grundlagen eger att fördela ärendena emellan Departementena, torde för ändamålet vara tillfyllestgörande. En annan utväg att underlätta arbetet inom Statsrådet torde äfven förefinnas. Åtskilliga ärenden, såsom fastställande af bolagsordningar och ritningar m. fl., kunna, enligt mitt förmenande, utan olägenhet öfverlemnas till underordnade myndigheters handläggning; och i

sådant fall komma de endast i händelse af klagomål att blifva föremål för Kongl. Maj:ts pröfning.

Förslaget om inrättande af ett statsministers-embete har jag icke heller kunnat biträda. Behovvet deraf har icke visat sig; och de förhållanden, som betinga ett sådant embete, synas mig icke hos oss vara för handen».

af Herr *Hallenborg*: »Då Riksdagen sistlidet år afslog det vid föregående år till hvilande antagna förslag om inrättandet af ett statsministerembete, har jag ansett, att, äfven om den senare tidens erfarenhet ändå mera än förr ådagalagt behovvet af ett sådant embete, det icke är sannolikt, att frågan vid denna riksdag kommer att erhålla en mera gynsam utgång; och då, genom att framställningar i sådant syfte tid efter annan afslås, saken nödvändigt kommer att lida, har jag ansett att Utskottet icke vid innevarande riksdag ånyo borde hafva framkommit med förslag i samma ämne.

Beträffande vidare Utskottets förslag om inrättande af ett nytt Stats-departement, inser jag visserligen fördelarne deraf, men tror likväl, att en sådan förändring i den nu gällande anordning lämpligast bör göras på framställning af Regeringen, som lättare än Riksdagen är i stånd att göra den utredning, som för ändamålets vinnande är nödig; och af denna anledning skulle jag funnit mig förhindrad att biträda Utskottets förslag, äfven om det utan vilkor framkommit; men då i sammanhang dermed Utskottet föreslagit en förening af Landt- och Sjöförsvars-departementen under en tid då i och för pågående organisation det är af synnerlig vigt att hvartera departementet har sin egen chef, har jag ännu mindre kunnat biträda den mening, som Utskottet uttalat».

af Herr *Bergstedt*: »I afseende på förslaget om inrättande af ett särskildt Stats-departement för jordbruket och dermed sammanhängande näringar samt föreningen till ett enda departement af de båda försvars-departementen instämmer jag i den reservation, som Utskottets ordförande afgifvit. Hvad åter frågan om en så kallad konseljpresident beträffar, så har jag, utan att i öfrigt bestrida fördelarne af en sådan anordning, ansett denna fråga under nu varande omständigheter icke böra ånyo upp- tagas».

af Herr *von Ehrenheim*, med hvilken Herrar *Björkenstam*, *von Möller*, *Odelberg* och *Reuterskiöld* instämt: »Jemte det jag reserverar mig emot Utskottets förslag att förena Landt- och Sjöförsvars-departementen till ett de-

partement, får jag tillika anmäla, att jag icke deltagit i beslutet atttillstyrka införandet af ett statsministers-embete, enär jag icke anser den närvarande tidpunkten lämplig för denna frågas återupptagande. Deremot anser jag i alla afseenden lämpligt, likasom af behovet i hög grad påkalladt, att ett nytt civilt departement inrättas; och får jag derföre tillstyrka, att följande förslag till förändrad lydelse af 6 § Regeringsformen må förklaras hvilande till grundlagsenlig behandling:

»Af Statsrådets ledamöter skola *åtta* vara chefer, hvar för sitt departement, nemligen:

Justitie-statsministern, för Justitie-departementet;

Statsministern för utrikes ärendena, för Utrikes-departementet;

En chef och föredragande Statsråd för Landtförsvars-departementet, hvilken tillika vare Konungens rådgifvare i kommandomål för arméen;

En för Sjöförsvars-departementet, hvilken tillika vare Konungens rådgifvare i kommandomål för flottan;

En för Civil-departementet;

En för Finans-departementet;

En för Ecklesiastik-departementet; samt

En för Departementet för näringar och allmänna arbeten.

Den närmare fördelningen af ärendena, departementen emellan, bestämmes af Konungen, genom en särskildt utfärdad, offentlig kungjord stadga.

Af de *två* statsråden utan departement, bör åtminstone *ett* hafva förvaltad civil beställning».

af Herr *Mannerskantz*: »Den rätt, som Konstitutions-Utskottets majoritet eger, att, efter eget godtfinnande, föreslå eller förorda hvilken förändring som helst i de grundlagsbud, hvarpå svenska samhällsförfattningen hvilar, innefattar på en gång så mycken makt och så mycket ansvar, att den, efter min åsigt, alltid bör med stor varsamhet och grannlagenhet utöfvas; och jag tror derföre, att Utskottet nu icke bort uppträda långt in på regeringsmaktens område med ändringsförslag, som åsyfta, icke allenast att godtyckligt omdela stats-departementena, utan ock att i Konungens råd införa ett nytt embete, hvars innehafvare, just genom det obestämda i den ställning som för honom blifvit föreslagen, skulle kunna ställa sig eller ställas på en för enskild man allt för hög plats inom vårt samhälle.

Ändringsförslag af den beskaffenhet och det omfång, som det ifrågavarande, anser jag böra utgå, icke ifrån representationen, utan ifrån regeringen, när denna statsmakt sjelf finner förbättrade eller förenklade

former för utöfningen af dess verksamhet vara behöfliga. Ett sådant behof har Regeringen upprepade gånger, och ännu för kort tid sedan, uttryckligen erkänt finnas i afseende på Civil-departementets delning, och om ingenting annat derigenom hade blifvit ifrågakänt, skulle jag derföre gerna hafva biträdt Utskottets förslag och för min del ansett den högre kostnad, som ett nytt Stats-departements inrättande skulle förorsaka, fullt uppvägas af den ökade lättnad och säkerhet i den högre administrationens gång och för regeringsärendenas omsorgsfulla behandling, som derigenom skulle vinnas.

Beträffande åter sammanförandet af de ärenden, som nu tillhöra de båda Landt- och Sjöförsvars-departementena, till ett gemensamt Krigs-departement, tycker också jag framskynta såsom en möjlighet, att en sådan sammanslagning framdeles utan olägenhet skall kunna göras, och dermed vinnas någon, om ock ringa, besparing i statsutgift. Men då jag vet, att mina föreställningar eller förhoppningar i nämnda afseende grunda sig på alltför liten verklig sakkunskap, finner jag den så sväfvande och otillförlitliga, att jag icke tilltror mig att derpå låta bygga något grundlagsändringsförslag — för hvars framställande jag dessutom måste anse tidpunkten vara mycket illa vald, då chefen för det ena af de båda departement, som skulle sammanslås, har sig förelagdt att verkställa ett reorganisationsarbete af den svåra, invecklade och mödosamma beskaffenhet, att det säkerligen fordrar en, sällsynt funnen, särdeles kunsig och skicklig samt framför allt viljestark mans länge och ihärdigt använda hela kraft för sitt utförande, och då, angående det andra departementet, med hänseende till sjövapnets närvarande obestämda ståndpunkt, ännu är oafgjordt, hvilken större eller mindre betydelse dess verksamhet för framtiden kan komma att få för vårt lands försvar.

Den tredje hufvuddelen af Utskottets förslag måste, om den eger någon vigt, komma att utöfva en mycket väsendtlig och, som jag tror, alldeles icke gagnelig inverkan å vårt hela samhällsskick. Jag har börjat ställa i tvifvel, om förändringen är vigtig eller icke; ty detta beror af den olika ställning, som den nye statsministern kan komma att inom Regeringen intaga. Skall den endast innefatta att vara ordförande i Statsrådet, då Konungen ej är närvarande, eller vid ärendenas förberedande behandling derstädes, då erhåller statsministersbefattningen visserligen ingen särskild betydelse; men den kan då, utan fara att ej blifva ordentligt skött, men med bättre utsigt att kunna tillbakahålla täflan om främsta platsen eller största makten, lika gerna hädanefter, såsom hitintills, vara anförtrordt åt Justitie-departementets chef.

sig

sig deremot förhållandet, om genom den nya institutionen, antingen redan från början eller under dess utveckling, statsministern blir Statsrådets icke blott tillfällige ordförande utan ständige verkliga chef, som i sådan egenskap framstår både inom regeringen och inför såväl representationen som hela folket. Ty, om den ministèr, hvori han är chef, eller den konselj, hvori han är president, med fullständig tillämpning af det så kallade parlamentariska systemet, alltid bildas af ledarne för det flertal, hvars meningar råda inom representationen, då blir det han — statsministern — som, såsom dessa ledares ledare, genom det herrskande flertallets makt och vilja, i verkligheten blir landets regent; och detta tror jag icke öfverensstämma hvarken med forna tiders erfarenhet om hvad som är oss nyttigt, eller med vår nu gällande, med det tryggande stödet af en stark och sjelfständig konungamakt försedda samhällsförfattning, eller med vår rätt förstådda framtida välfärd. Jag känner väl, att andra länder eller folk finnas, der nämnda system erhållit en mycket utsträckt tillämpning, utan att skada deraf uppkommit. Men derföre, att man annorstädes, genom lång vana eller under sammanhållande nationella idéers inflytelse, har lärt sig att väl styra sig sjelf, följer icke, att man kan göra det öfverallt, äfven der man ännu icke visat sig van att rätt bruka en nyss förvärfvad förökad makt; och om än den tid kanske kommer, då man äfven här — sedan folkviljan hunnit upplysas och mogna till mera klar uppfattning, om hvad som är det allmänna bästa — skall kunna låta sjelfstyrelsens idéer mera oinskränkt och omedelbart tillämpas, så bör man åtminstone vänta dermed till dess man fått se landets offentlige män förena sig att kämpa i främsta rummet för stora viktiga samhällsnyttiga idéer, och icke för särskilda, om än mycket betydande klassintressen, samt i spetsen för starka sådana föreningar stå högsinnade ledare, som, fasta i egen öfvertygelse men i öfrigt glömska af sig sjelfve, med kraft och allvar ihärdigt sträfva emot klart sedda, högt ställda fosterländska mål. För sådana män behöfves dock någon särskild framstående plats i landets regering icke på förhand finnas beredd; men om den deremot för tidigt tillredes, kan den komma att stå öppen och inbjudande till sådana obehöriga försök att tilltvinga sig regeringsmakten, som man för icke längesedan, och ej långt ifrån oss, har sett göras. Må Konungen och dess Regering, när tiden dertill kan anses vara inne, föreslå en Statsminister, antingen till ordförande eller till chef i Statsrådet och må den nya befattningens gränser dervid samtidigt noga bestämmas, och det kan derefter komma på allvar i fråga att pröfva, om förslaget, såsom både gagneligt och tidsenligt, kan antagas, eller icke. Men, såsom

det nu har framkommit, måste det anses såsom ett nytt, om ock ej med fullt klar afsigt, gjordt försök till konungamaktens inskränkande eller försvagande, hvilket lika bestämdt nu bör tillbakavisas, som sådant hade bort ske med flera dess, efter det nya representationssättets införande, framträdde och allt för lätt framsläppta föregångare, och, som man bör hoppas, skall ske med alla efterföljande förslag af samma syftning».

af Herr *Rydin* mot Utskottets hemställan under mom. 1.
